

Fokus premiepension (SOU 2016:61)

Sammanfattning

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) ser positivt på att utredningen har lämnat konkreta och tydliga förslag som avser att minska de problem som skulle kunna drabba pensionsspararna på olika sätt och som har utretts och diskuterats i över ett decennium.

ISF tillstyrker förslaget i avsnitt 4.4.1 och samtliga förslag i kapitel 6.

ISF tillstyrker förslaget i avsnitt 4.4.2 med vissa kommentarer.

ISF instämmer i utredningens bedömning i avsnitt 4.5, 4.6, 4.8 och 4.9.

ISF instämmer vidare i utredningens bedömning i kapitel 5 med vissa kommentarer.

ISF delar utredningens uppfattning i kapitel 8.

ISF har i övrigt inga synpunkter på förslagen.

4.4.1 Nya pensionssparare ska placeras i Förvalsalternativet

ISF tillstyrker förslaget. Nya sparare sätter i mycket liten utsträckning samman en egen portfölj utifrån individuella preferenser. Att placera deras första fastställda pensionsrätter i Förvalsalternativet är enligt ISF ett rimligt och okontroversiellt förslag. Genom att Förvalsalternativet sedan våren 2010 har en generationsfundsprofil är det ett lämpligt förval för såväl yngre som äldre sparare, som inte vill, eller upplever att de inte kan sätta samman en egen portfölj. Eftersom Förvalsalternativet sedan våren 2010 är öppet för återval är förfarandet som föreslås i utredningen tämligen odramatiskt.

4.4.2 Regelbundna utvärderingsval m.m.

ISF tillstyrker förslaget men vill samtidigt betona att sparare som ofta gör egna val och ser över sitt sparande, eller sparare som i nära anslutning till

en utvärderingstidpunkt har gjort ett aktivt val, kan behöva behandlas på ett annat sätt än vad som framgår av utredningens förslag. Det finns visserligen fördelar med att behandla alla lika, men det finns också risker som borde beaktas mer än vad utredningen har gjort. För pensionssparare som i relativt nära anslutning till utvärderingstidpunkten är aktiva i systemet kan en förfrågan om att utvärdera det nyligen gjorda valet te sig förvirrande. Även pensionssparare som gör frekventa byten i sina portföljer riskerar att missuppfatta syftet med denna information. I värsta fall kan det påverka förtroendet för avsändaren av informationen på ett negativt sätt.

Det kan därför vara värt att överväga en annan ordning eller en annan typ av information till dessa målgrupper. Det är relativt enkelt att i datasystemen identifiera när och i vilken omfattning individuell aktivitet har skett i systemet. Genom att utnyttja dessa möjligheter kan utvärderingsvalen och den medföljande informationen bättre anpassas till valda målgrupper av pensionssparare.

4.5 Framhålla Förvalsalternativet

ISF instämmer i utredningens bedömning i avsnitt 4.5 om att det i Pensionsmyndighetens informationsuppdrag får anses ingå en rätt att informera spararna om att Förvalsalternativet är avsett att vara ett bra statlig alternativ för dem som inte vill, eller upplever att de inte själva kan, sätta samman och löpande förvalta en premiepensionsportfölj.

4.6 Individuell kostnadsdebitering baserat på utnyttjande av fondtorget

ISF instämmer i utredningens samlade bedömning om att det inte bör införas någon fondbytesavgift. Utredningen har samtidigt lämnat ett förslag om att låta Pensionsmyndigheten utreda möjligheten till uttagsavgifter som ett medel för att säkerställa att kvarvarande fondandelsägare inte drabbas av de kostnader som de aktiva pensionsspararna medför. Om en sådan utredning ska genomföras vill ISF framhålla att ett totalt kostnadsskydd för kvarvarande fondandelsägare i vissa fall kan komma att innebära en mycket hög uttagsavgift för de pensionssparare som vill sälja sina andelar. Att sträva efter att pensionssparare som är kvar i en fond vid stora samtidiga uttag skulle vara opåverkade är förmodligen inte realistiskt.

4.8 Begränsa risktagandet på fondtorget

ISF delar utredningens uppfattning om att det inte bör införas några begränsningar av fondutbudet med avseende på risk.

Även om det kan vara tveksamt att i ett statligt premiepensionssystem erbjuda fonder med mycket hög risk, i synnerhet mot bakgrund av pensionsspararnas brist på kunskap och engagemang, delar ISF

utredningens uppfattning om att det kan vara svårt att hitta en lämplig metod för att begränsa risken på fondtorget.

På sikt kan ett införande av regelbundna utvärderingsval möjligen leda till en minskning av fonder med alltför hög risk (eller fonder med andra oönskade egenskaper) och därmed bidra till lägre systemkostnader och i viss mån en ökad överblickbarhet på fontorget.

4.9 Övriga bedömningar och förslag med utgångspunkt i den nuvarande systemutformningen (Alternativ 1)

ISF instämmer i utredningens bedömning om att det bör tillsättas en utredning som omfattar konsumentskyddet av pensionsspararna och systemriskerna kopplade till regelefterlevnad hos fondförvaltarna och riskerna kopplade till ny teknik. ISF delar vidare utredningens bedömning om att det behövs kompletterande analyser till de utvärderingar som redan görs, och att fördjupade analyser av utfallet över tid i de olika delarna i premiepensionssystemet också behövs.

5 Bedömningar och förslag som rör den traditionella försäkringen

ISF delar utredningens bedömning om att det inte bör införas en successiv övergång till den traditionella försäkringen, men vill understryka att det är särskilt viktigt med information om eventuella risker vid övergång till dem som närmar sig pensionering.

Utredningen påpekar vidare att de föreslagna utvärderingsvalen bör vara kopplade till tidpunkten för inträdet i systemet, men att de också skulle kunna vara knutna till ålder eller livshändelser. ISF anser i enlighet med synpunkterna avseende avsnitt 4.4.2, att utvärderingsvalen och medföljande informationen kan anpassas till målgruppen som åldersmässigt närmar sig pensionering. Möjligen kan en sådan individualiserad information bidra till en successiv nedtrappning av risken både bland dem som i framtiden kommer att övergå till traditionell försäkring och bland dem som kommer att vara kvar i förvaltningsmodellen Färdiga riskportföljer eller Egen portfölj.

6 Bedömningar och förslag som rör Pensionsmyndighetens övriga förslag

ISF tillstyrker utredningens samtliga förslag i kapitel 6 avseende Pensionsmyndighetens förslag om vissa ändringar i socialförsäkringsbalken.

8 Ekonomiska konsekvenser m.m.

ISF delar utredningens uppfattning om att konsekvensanalyserna, utöver de analyser som har genomförts inom ramen för utredningen, behöver kompletteras i den fortsatta beredningen. ISF anser vidare att vid ett eventuellt införande av utvärderingsvalen bör löpande konsekvensanalyser av olika slag göras, inte minst om antalet klagomål eller skadeståndsärenden riktade mot Pensionsmyndigheten eller staten visar sig öka.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Maria Hemström-Hemmingsson. Marcela Cohen Birman har varit föredragande. I beredningen har också Dan Ljungberg deltagit.

Maria Hemström-Hemmingsson
Generaldirektör

Marcela Cohen Birman
Utredare